

Banke, Cecilie Felicia Stokholm; Rojan, Hetav

Research Report

Cypern og tyrkisk energipolitik: Kan behovet for gas overvinde sikkerhed og identitet?

DIIS Report, No. 2018:01

Provided in Cooperation with:

Danish Institute for International Studies (DIIS), Copenhagen

Suggested Citation: Banke, Cecilie Felicia Stokholm; Rojan, Hetav (2018) : Cypern og tyrkisk energipolitik: Kan behovet for gas overvinde sikkerhed og identitet?, DIIS Report, No. 2018:01, ISBN 978-87-7605-905-7, Danish Institute for International Studies (DIIS), Copenhagen

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/197619>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

Kan behovet for gas overvinde sikkerhed og identitet?
CYPERN OG TYRKISK ENERGIPOLITIK

Indhold

Abstract	5
Identitet og sikkerhed	7
Cypern fra Osmannerriget til EU	11
FN-forhandlinger i 2014-17	17
Cypern-spørgsmålet i tyrkisk indenrigspolitik	23
Tyrkisk energipolitik	27
Energisikkerhed som udenrigspolitisk kurs	29
Sårbarhed og diversifikation	30
Energidiplomati med Iran, Israel og det kurdiske selvstyre i Irak	33
EU og Tyrkiet i spørgsmålet om energi	39
Referencer	42
Kort: Energy dependence	50
Faktaboks: Cypern	50

Denne rapport er skrevet af Cecilie Felicia Stokholm Banke og Hetav Rojan og udgivet af DIIS som en del af de Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier.

Cecilie Felicia Stokholm Banke er seniorforsker og forskningskoordinator, Hetav Rojan er forskningsassistent på DIIS.

DIIS · Dansk Institut for Internationale Studier
Østbanegade 117
2100 København
Tlf: +45 32 69 87 87
E-mail: diis@diis.dk
www.diis.dk

Layout: Lone Ravnkilde & Viki Rachlitz
Trykt i Danmark af Eurographic

ISBN 978-87-7605-906-4 (print)
ISBN 978-87-7605-905-7 (pdf)

DIIS publikationer kan downloades gratis eller bestilles fra www.diis.dk

© København 2018, forfatterne og DIIS

“ Ankara will remain immovable from its position on guarantees and Turkish troops staying on in a post-solution Cyprus. ”

Minister of Foreign Affairs, Republic of Turkey,
Mevlut Cavuşoğlu, 21 May 2017, Cyprus Weekly

ABSTRACT

Igennem fire årtier har den delte østat Cypern påvirket Tyrkiets forhold til samarbejdspartnere i EU og NATO. Hvor der hidtil har eksisteret en stærk modstand i Tyrkiet mod 'tabet' af Cypern, kunne der igennem 2016 og første halvdel af 2017 registreres en interesse fra tyrkisk side i forhold til at nå en løsning. Interessen er her ikke mindst motiveret af de tiltag, der foregår i tyrkisk regi, på at etablere Tyrkiet som et transitland for energi, hvor perspektiverne omkring at kunne lede naturgas fra Israel gennem græsk-cypriotisk farvand, samt udforskning af mulige undersøiske cypriotiske gasreserver, skabte momentum for en mulig løsning. Det er ikke første gang, der har været åbninger på vej i Cypern-spørgsmålet, men de seneste forhandlinger blev opfattet som den hidtil bedste mulighed siden 2004. Rapporten vil se på incitamenterne fra tyrkisk side i forhold til at opnå en løsning i Cypern-spørgsmålet og analysere, hvordan spørgsmålet bliver fortolket i Ankara. Rapporten vil vurdere, hvad det aktuelle forhold mellem Tyrkiet og EU betyder for Cypern-spørgsmålet, herunder også hvilke muligheder EU har for at agere. Analysen tager afsæt i begrebet om ontologisk sikkerhed, og den betydning den tyrkiske side lægger i garantier for sikkerhed. Det er rapportens hovedpointe, at EU kan re-engagere Tyrkiet i Cypern-spørgsmålet ad energidiplomatiske veje ved at artikulere løsningsforslag, som flugter med AKP-regeringens pragmatiske og transaktionelle Europapolitik.

IDENTITET OG SIKKERHED

ATTENTION
PROHIBITED AREA
DON'T APPROACH
DON'T TAKE PHOTOGRAPHS

ΠΡΟΣΟΧΗ
ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ
ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ
ΚΑΙ Η ΛΗΨΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

NO MAN'S
LAND

STOP

Kaster man et blik over forskningen i den over 40 år lange konflikt på Cypern, præsenteres den ofte som en af de mest umedgørlige, der trods årtiers forsøg på mægling og international forhandling endnu ikke har fundet sin løsning (Skjelsbaek 1988; McDonald 1989; Scherrer 1998; Ker-Lindsay 2015). Cypern-spørgsmålet er skoleeksemplet på, hvordan en konflikt fastholdes uanset, at der både har været international politisk vilje og pres på at få den løst. Selvom det ikke har den samme nyhedsværdi som umiddelbart efter den tyrkiske invasion i 1974, har spørgsmålet om den delte ø stadig betydning for forholdet mellem EU, Tyrkiet og NATO. Derfor bruges der også stadig tid og kræfter både på at få spørgsmålet løst og på at indtænke Cypern i den regionale politiske dynamik. Det skyldes tre overordnede forhold.

For det første har Cypern-konflikten været en væsentlig brik i spørgsmålet om Tyrkiets optagelse i EU. Efter afslutningen på den kolde krig blev spørgsmålet om Tyrkiets forhold til Europa aktuelt. Hvor Tyrkiet under den kolde krig med sit NATO-medlemskab blev set som en del af den vestlige kreds, kom Tyrkiet efter murens fald til ligge som en stat i periferien, hvor ikke mindst forholdet til Cypern blev et tilbagevendende tema. For det andet fordi Cyperns placering i det østlige Middelhav har strategisk betydning for militær magtudøvelse i regionen (Birand 1998). Og for det tredje fordi Cypern siden midt halvfjerdserne har ligget som et uløst territorielt problem mellem to NATO-stater, Grækenland og Tyrkiet, med mulige implikationer for alliansens interoperabilitet og manøvrerum i regionen.

De regionale konfliktodynamikker interagerer med Cyperns identitetsbaserede konflikt, hvor etniske skillelinjer mellem græsk-cyprioter og tyrkisk-cyprioter og deres overvejende modsatrettede politiske tilhørsforhold hidtil har gjort det svært for det internationale samfund at mægle mellem partnerne trods gentagne forsøg. Cypern-konflikten er, som Ker-Lindsay skriver, "the graveyard of diplomacy" (Ker-Lindsay 2016). En diplomatiets kirkegård, hvor internationale forhandlere har måtte kaste håndklædet i ringen, senest FNs særlige udsending til Cypern Espen Barth Eide, som, efter hvad der lignede den bedste mulighed siden Annan-planen i 2004, trådte tilbage i sommeren 2017 med uforrettet sag. Det er denne uløselighed, der har gjort Cypern-spørgsmålet til pensum i konfliktstudier, for hvad er det, der gør de etniske og nationale tilhørsforhold så stærke, at de hidtil har kunnet trodse et internationalt pres.

Et muligt svar er, at konflikten mellem græsk-cyprioterne og tyrkisk-cyprioterne siden Tyrkiets invasion i 1974 har været selvforstærkende. Altså at konfliktens to yderpositioner i 43 år har haft patent på en identitetsskabende spejling i 'den anden'. De mest konservative tyrkisk-cyprioter har således bygget deres særegne identitet op omkring modsætningsforholdet til græsk-cyprioterne. Det har den konsekvens, at en eventuel genforening ville komme til at udfordre den følelse af sikkerhed, som begge parter har i deres respektive nationale identitet og i konfliktens uløselige status quo. Som Rumelli skriver, truer en løsning af Cypern-spørgsmålet begge parters identitet og dermed også den ontologiske sikkerhed, dvs. følelsen af stabilitet og kontinuitet, som de har omkring konfliktens forudsigelighed og rammer (Rumelli 2015). Begge sider lever af konflikten, som befæster deres identitet. Den lange række af mæglinger og forsøg på løsning har ikke bidraget til andet end netop at understrege denne tilstand (Fisher 2001). At bryde denne tilstand og få parterne med til en genforening ville reelt betyde et opgør med deres nuværende identitetsmæssige ståsteder. Det er derfor ved en erkendelse af den rolle, som konflikten spiller for begge parters identitet og følelse af stabilitet, at løsningen ligger. Spørgsmålet i denne sammenhæng er derfor, om perspektiver om gasudvinding og energiforsyning kan overkomme de identitetsmæssige forhindringer, som længe har domineret konflikten?

For at besvare det spørgsmål må vi først se på de historisk betingede forhold, der oprindelig førte til Tyrkiets invasion af den nordlige del af øen i 1974. Vi må se på, hvilken rolle Cypern har spillet i forholdet mellem EU og Tyrkiet, hvad spørgsmålet betyder for Tyrkiet såvel historisk som politisk, og hvorvidt vi i AK-partiets regeringsperiode kan registrere en forandring i Tyrkiets tilgang til spørgsmålet. Herefter kan vi ud fra de seneste energipolitiske initiativer vurdere, i hvilken udstrækning man kan tale om en ændring i Tyrkiets tilgang. Om der kan spores en anderledes, og mere pragmatisk tilgang fra den tyrkiske regerings side til Cypern-spørgsmålet, der flugter med AKP-regeringens Europapolitik i øvrigt. Eller om det netop er omvendt, at man i regeringens håndtering af Cypern-spørgsmålet kan læse en forandring i AK-partiet. Analysen af Cypern-spørgsmålet fungerer således som prisme for at forstå forandringer i AKP-regeringens Europapolitiske prioriteter som en bevægelse væk fra værdibaseret dialog henimod transaktionel udenrigspolitik. Dette bliver sammenholdt med en analyse af Tyrkiets energipolitiske manøvrerum, som oplæg til en endelig overvejelse af, hvilke nye muligheder der foreligger i forhold til at re-engagere Tyrkiet i Cypern-spørgsmålet.

CYPERN FRA OSMANNERRIGET TIL EU

Cypern var en formel del af Osmannerriget fra 1878 og frem til den britiske annektering i 1914. To faktorer har spillet en betydelig rolle i politiseringen af cyprioterne og deres selvopfattelse i relation til deres umiddelbare naboer i Middelhavet: Oprettelsen af den tyrkiske republik i 1923 samt de historiske kulturelt-religiøse bånd til Grækenland. Det har i flere omgange ledt til voldelige optøjer organiseret af både tyrkisk- og græsk-cypriotiske politiske grupper. Det er kendetegnende for denne periode, at den særegne cypriotiske identitet blev forsøgt politiseret af centralregeringerne i Athen og Ankara i forsøget på at skabe større kontrol med øen. Det britiske kolonistyres hårdhændede omgang med politiske modstandere og lokalpolitisk organisationer var også medvirkende til, at cyprioterne i høj grad udviklede en særegen identitet frakoblet de græsk-tyrkiske dynamikker og båret frem af den tydelige 'andenliggørelse' af de britiske myndigheder (Meeus et al 2010). Dette ledte til stærke ønsker fra enkelte politiske grupper om 'forening' med enten Grækenland eller Tyrkiet. Græsk-cyprioterne enosis-tankegang var dengang og er stadig udtryk for denne folkelige, angivelige længsel efter forening med en relaterbar kultur opdyrket af græsk-cypriotiske relationer igennem næsten 200 år. Samtidig har tyrkisk-cyprioterne en særlig affinitet for tanken om taksim, eller løsrivelse fra den cypriotiske republik og forening med Tyrkiet.

Fra tyrkisk side har Cypern længe fungeret som et trumfkort, der kunne inddrages i politiske forhandlinger.

Det var netop på grund af truslen om at gennemføre taksim, at Storbritannien, Grækenland og Tyrkiet tvang græsk-cyprioter til forhandlingsbordet i 1959. Med ærkebiskop Makarios III som repræsentant for græsk-cyprioterne og lægen Fazıl Küçük for tyrkisk-cyprioterne førte forhandlingerne imidlertid hverken til enosis eller taksim: Cypern blev i stedet en selvstændig stat i 1960 med en fast opdeling af magten mellem græsk- og tyrkisk-cyprioter, hvilket var utilfredsstillende for begge parter. For militante græsk-cyprioter var kampen for enosis endnu ikke slut, så ca. 100 soldater fra både Tyrkiet og Grækenland blev udstationeret på øen som garanti for fred og mindretalsbeskyttelse. Da den græske militærjunta gennemførte et kup på Cypern og afsatte Makarios III i 1974, invaderede Tyrkiet øens nordlige tredjedel. Hundredtusindvis af græsk-cyprioter blev tvangsforflyttet sydpå, mens tyrkisk-cyprioter flygtede nordpå.

Tyrkiske tropper gennemtvang en deling af øen omtrent langs den FN-udstukne Green Line fra 1963. I 1980 genoptog de to sider fredsforhandlingerne, som brød sammen i 1983, da den tyrkisk-cypriotiske leder Rauf Denktaş udråbte den Tyrkiske Republik Nordcypern, TRNC, kun anerkendt af Tyrkiet. Efter aftale med de tre garantør-stater, Grækenland, Tyrkiet og Storbritannien, har fredsbevarende FN-tropper siden holdt vagt langs den omstridte grænse tværs igennem øen. Gennem firserne og halvfemserne var der flere forsøg på at genoptage forhandlinger, som alle kuldsejlede. Motiveret af EU-medlemskab blev der i 2002 indledt FN-sponsorerede forhandlinger. Senere samme år fremlagde generalsekretær Kofi Annan en fredsplan for øen, som skulle samle hele Cypern i et føderalt system bestående af de to deltagere med en høj grad af selvstyre. EU tilbød Cypern medlemskab på betingelse af, at Annan-planen accepteredes. Ellers ville kun den internationalt anerkendte Republikken Cypern opnå medlemskab. Det lykkedes imidlertid ikke.

I april 2004 blev der afholdt afstemning om Annan-planen, og lige så overvældende som tyrkisk-cypriotiske vælgere bakkede op om den (75%), lige så kategorisk blev den afvist af græsk-cyprioter (65%). Til stor irritation og forbitrelse for Tyrkiet trådte den græske del af Cypern ind i EU ved udvidelsen samme år, og den gejst og optimisme, der havde karakteriseret Tyrkiets forhold til Europa, blev hermed vendt til skuffelse. Et forhold, man fortsat vender tilbage til i Tyrkiet som der, hvor forhandlingerne med EU om optagelse begyndte at skride. Fra tyrkisk side har Cypern længe fungeret som et trumfkort, der kunne inddrages i politiske forhandlinger (Møller&Boel 2005:276). Cypern har i den forstand været en del af det politiske spil om Tyrkiets EU-medlemskab, hvor Tyrkiet er blevet påkrævet at adressere EUs Københavnskriterier for at komme i betragtning. Begyndelsen af 00'erne og Annan-perioden var derfor særligt interessant i denne henseende, da den nyligt indtrådte AKP-regering udviste stor interesse i at nærme sig EU og dermed også var mere åben i forhold til at nå frem til en løsning på Cypern-spørgsmålet. Tyrkiets mulige EU-optagelse fungerede på den måde som et incitament for både Ankara og Bruxelles til at genstarte forhandlingerne om en løsning. På daværende tidspunkt var det ikke tyrkerne, men græsk-cyprioterne, der var vanskelige at få til forhandlingsbordet.

Disse dynamikker har imidlertid forandret sig gennem de senere år ikke mindst som følge af de ændrede politiske forhold i AKP-regeringens regionale manøvrerum, men også fordi forholdet mellem EU og Tyrkiet ikke på samme måde er centreret omkring optagelsesforhandlinger. For Tyrkiet gælder det, at man ikke vil være med til at indgå aftaler om Cypern uden nogen sikkerhedsgarantier i form af mindretalsbeskyttelse og ligeværdig status for den tyrkisk-cypriotiske befolkningsgruppe ved en eventuelt genforening. Garantørsystemet mellem Grækenland, Tyrkiet og Storbritannien samt sikkerhed i form af troppetilstedeværelse er derfor nøglebegreber i Cypern-mæglingerne og var det også under de seneste forhandlinger ført af FNs Espen Barth-Eide. Den sikkerhed bliver EU også påkrævet af den tyrkiske side. Men det gælder samtidig for EU om at fastholde en proces omkring Cypern, der ikke længere handler om tyrkisk EU-optagelse. Energidiplomati kan her sammen med garanti for sikkerhed være en ny indgangsvinkel til løsningsorienterede, pragmatiske forhandlinger, der også flugter med de aktuelle tendenser i den tyrkiske regering omkring en transaktionel Europapolitik.

FN-FORHANDLINGERNE 2014-17

For at vurdere, i hvor stor udstrækning spørgsmålet om sikkerhed spiller ind aktuelt på Cypem-spørgsmålet, er det nødvendigt med et tættere blik på de seneste FN-ledte mæglingsforsøg i perioden 2014 til 2017. At Cypem opfattes som en 'diplomatiets gravplads' skyldes som nævnt de fejlslagne forsøg på at facilitere en løsning. FN har benyttet en række forskellige formater, hvor den seneste runde adskiller sig fra tidligere mæglingsforsøg ved at være cypriotisk-ejet og FN-faciliteret. Det er en modreaktion på den FN-ledte Annan-plan fra 2004, hvor FN havde mandat til at udfærdige et løsningsforslag, som øens to daværende politiske ledere, tyrkisk-cypriotiske Rauf Denktas og græsk-cypriotiske Tassos Papadopoulos, efterfølgende kunne stille ændringsforslag til. Den nye tilgang til forhandlingerne betød, at lederne måtte forholde sig til konkrete problemstillinger, bl.a. den tyrkisk-cypriotiske befolknings potentielle retsstatus i EU samt spørgsmålet om sikkerhedsgarantier på øen.

Akincis manglende proaktive engagement under selve forhandlingsprocessen efterlod mere plads til Tyrkiet, der i stigende grad kunne sætte dagsordenen for forhandlingsmøderne.

De daglige forhandlinger medvirkede til, at forhandlerkabinetet på begge sider opbyggede relativ tillid til hinandens arbejdsgange, og at de to nuværende ledere, græsk-cypriotiske Anastasiades og tyrkisk-cypriotiske Akinci, havde større ejerskabsfølelse over processen. Dette skulle ideelt set tjene som incitament til, at lederne ville kommunikere løsningerne ud til deres vælgere. I sidste ende ville det være vælgerne i de to valgkredse, som afgjorde forslagets levedygtighed. Det var netop denne indledende tæthed mellem forhandlerkabinetterne, der medvirkede til, at emnerne om tilstedeværelse af tyrkiske og græske tropper samt ændringer af garantørsystemet mellem Grækenland, Tyrkiet og Storbritannien blev sat på dagsordenen for første gang i Cypem-spørgsmålets over 40 år lange historie. Det specifikke stridspunkt omhandlede tilbagetrækningen af tyrkiske og græske tropper fra øen. Uenigheden opstod i valget mellem at udfærdige en konkret tilbagetrækningsaftalen med fastsatte datoer eller vælge en solnedgangsklausul, som foreskriver, at tropperne skulle udfases ved overvejende fravær af politisk vold og uro på øen de næste 15 år. Men Tyrkiet afviste tilbagetrækning af soldater med henvisning til beskyttelsen af den tyrkisk-cypriotiske minoritet. Udenrigsministeren åbnede dog op for, at øens sikkerhedsarkitektur og garantørsystemet kunne opdateres, selvom

Tyrkiet ville bibeholde retten til militær intervention på øen (AP 2017). Barth Eide forsøgte forgæves at finde et kompromis mellem de to forhandlerkabinetter modsatrettede positioner og foreslog, at tyrkiske og græske troppers kunne forblive udstationeret på øen i form af en international sikkerhedsstyrke. Det blev afvist fra tyrkisk side (Grigoriadis 2017: 2).

De to ledere blev anset for at være de mest pragmatiske forhandlingspartnere i det nuværende politiske landskab, hvilket gav håb om og opbakning fra lokale og internationale observatører. Begge ledere trækker på et moderat vælgersegment, som eksisterer imellem de to konservativ-nationalistiske yderpositioner i hhv. den græsk- og tyrkisk-cypriotiske lejr. Denne vælgergruppe har en stærk cypriotisk selvpfattelse og opfatter ikke garantør-staterne Tyrkiet og Grækenland som legitime forhandlingspartnere ved det cypriotiske forhandlingsbord (Doob 1986). Tyrkisk-cypriotiske Mustafa Akincis stærke cypriotiske identitet har tidligere været et kendetegn ved hans politisk retorik og kunne de seneste to år aflæses ved hans afstandtagen fra tyrkisk indblanding i cypriotiske forhold. Det har sat ham i modsætningsforhold til tidligere tyrkisk-cypriotiske ledere, som er kendt for at have ført Ankara-venlige linjer. Det mindskede håbet om, at den moderate leder kunne stå imod Ankaras krav og finde en mæglende linje med sin græsk-cypriotiske modpart. Akincis politiske linje begyndte dog at konvergere med AKP-regeringens linje i Cypem-spørgsmålet allerede i januar 2017, sideløbende med startskuddet til Tyrkiets præsident Erdogans påbegyndelse af valgkampagnen for forfatningsafstemningen i april 2017. Akincis manglende proaktive engagement under selve forhandlingsprocessen efterlod mere plads til Tyrkiet, der i stigende grad kunne sætte dagsordenen for forhandlingsmøderne.

Forhandlingernes vendepunkt indtraf i december 2016, da tyrkisk-cyprioterne præsenterede et løsningsforslag på landkortet med specifikke grænsedragninger for tilbagelevering af territorier til græsk-cyprioterne. Det var et banebrydende skridt, da tyrkisk-cyprioterne historisk har stejlet ved dette emne om overdragelse af territorie, der anses som værende et nationalt suverænitetsanliggende stærkt støttet af Ankara. Særligt drejede spørgsmålet sig om tyrkisk tilbagetrækning fra byen Morphou, hvilket kunne betyde, at 35.000 flygtninge ville blive forflyttet til græsk-cypriotisk administration. Kilder tæt på Akincis forhandlerkabinet peger på, at Akinci ikke følte sig sikker på sin græsk-cypriotiske modpart med dette historiske tiltag, som kunne risikere at vække harme hos de nationalistiske tyrkisk-cyprioter, der kompromisløst ønsker den tyrkiske del af Cypem selvstændigt.

Mens ventetiden mellem forhandlingsrunderne voksede i januar-februar 2017, besluttede et græsk-cypriotisk flertal at genindføre fejringen af enosis-jubilæet. Det skabte øjeblikkelig kold luft mellem de to ledere og var giftigt for atmosfæren mellem forhandlerne, da begge hold anklagede hinanden for at vise mistænkelig tilbageholdenhed i effektivering af processen. Den græsk-cypriotiske præsidentvalgkamp begyndte at rykke tættere på, og ligeså gjorde præsident Erdogans forfatningsafstemning, hvilket forandrede tonen fra Nikosia og Ankara. Hvor de to ledere i vinteren 2016 var i færd med at sikre sig støtte i deres respektive valgkredse, blev den vanskelige balancegang kompromitteret af forberedelserne til de to valg handlinger i Tyrkiet og Cypern (Grigoriadis 2017: 3). Og det gjorde det tiltagende svært for FNs udsending Esben Barth Eide at mediere. De omkringliggende politiske forhold, herunder især den tilspidsede politiske situation i Tyrkiet op til forfatningsafstemningen i april 2017, fik det momentum, der ellers kunne anes omkring en løsning, til at forsvinde hen over foråret. Helt centralt for tyrkisk-cyprioterne stod spørgsmålet om sikkerhed, grænser og garantier, mens AKP-regeringens øgede behov for nationalisternes støtte gjorde Tyrkiet mindre fleksibel i processen.

CYPERN-SPØRGSMÅLET I TYRKISK INDENRIGSPOLITIK

Cypern har indtaget en central plads i tyrkisk indenrigspolitik siden 1950'erne, hvor landets konflikt-dynamikker begyndte at indtræde i den politiske diskurs som en etno-nationalistisk mærkesag. Særligt har den politiske elite fokuseret på konflikt-potentialet mellem øens to store befolkningsgrupper: henholdsvis græsk- og tyrkisk-cyprioterne. Den historiske kontekst skal findes i kølvandet på Anden Verdenskrig, hvor Cypern var under britisk administration. Samtidens afkoloniseringsbølge skabte i Ankara en begyndende bekymring for de politiske implikationer af briternes mulige tilbage-trækning fra øen (Özkan 2015: 546; Pierce 2009; Sutton 2016: 2011). Det vakte røre i Ankara, da Grækenland i 1954 anmodede FNs generalforsamling om at behandle spørgsmålet om begrænset cypriotisk selvbestemmelse under græsk administration. FN afslog at give Cypern selvstyre, men Tyrkiets opfattede trussel af potentiel græsk administration af øen havde skabt grobund for en politisering af Cypern-spørgsmålet i Tyrkiet. Således italesatte tyrkiske parlamentarikere øen som "det spæde hjemland", der søgte eksistentiel beskyttelse hos 'moderlandet' Tyrkiet (Özkan 2015: 541; Alaranta 2015: 3).

En af drivkræfterne bag denne udvikling var tyrkisk-cypriotiske interessegrupper og meningsdannere, der rejste til Ankara for at skabe stærkere støtte blandt parlamen-tarikere til de nationalistiske tyrkisk-cypriotiske grupper. I visse politiske kredse bliver Cypern til stadighed anset som en forlængelse af Tyrkiet grundet den geografiske tæthed og det tyrkiske mindretal på øen (Özkan 2015: 541). Dermed kom Cypern til at spille en afgørende rolle i krystalliseringen af et kollektivt tyrkisk-nationalistisk meningsfællesskab defineret i kontrast til græsk-cyprioterne ønsker om enosis og tættere bånd med Grækenland (Kiralp 2017: 592). I tyrkisk politik blev den græske tilstedeværelse på Cypern anset som fortsættelsen af en kamp mellem 'tyrkiskhed' og 'hellenisme', som henvisning til de græsk-tyrkiske slag i Mustafa Kemals Uafhængighedskrig 1919-1921, der opridsede territorialgrænserne for republikken Tyrkiet. I visse tilfælde blev Cypern-spørgsmålet sågar udlagt som en konfrontation mellem islam og kristendommen (Özkan 2015: 545).

Cypern-konflikten blev således et symbolpolitisk styringsinstrument, som skiftende regeringer har benyttet til at mobilisere nationalistiske vælgere igennem den førte udenrigspolitik. Denne etno-nationalistiske historiebrug fortsætter i moderne tyrkisk politik. Omend AK-partiet anlagde en mere blød tilgang tilbage i starten af 00'erne, ikke mindst som del af den pro-europæiske strategi, som partiet oprindeligt havde, er AKP blevet tiltagende mere konservativ på Cypern-spørgsmålet. I forsøget på at legitimere den fortsatte tyrkiske militære tilstedeværelse på øens nordlige halvdel har AKP-regeringen særligt peget på sit ansvar i forhold til at beskytte det tyrkiske mindretal på øen mod overgreb og forfølgelse. Det er en direkte fortsættelse af

Ankaras retorik, der blev brugt som legitimation ved Tyrkiets annektering af dele af øen den 20. juli 1974, hvor det folkeretslige grundlag for interventionen blev fremlagt som værende "beskyttelsen af tyrkisk-cyprioter mod vold fra det græsk-cypriotisk-ledte kup" (TRT 2017).

Skiftende tyrkiske regeringers brug af udenrigspolitiske fremstød til indenrigspolitisk vælgermobilisering er ikke begrænset til Cypern-spørgsmålet. Gennem de sidste ti år har AKP-regeringens øvrige udenrigspolitiske projekter i den tyrkisk-talende verden båret præg af italesættelsen af etno-nationalismen. Det er særligt tydeligt i AKP-regeringens engagement i spørgsmålet om Krim-tatarerne i Ukraine, som anses for at være etnisk-lingvistisk nært beslægtede med Tyrkiets etniske tyrkere. De seneste to år har AKP-regeringen ad flere omgange talt Rusland midt imod på spørgsmålet om "Ruslands illegale besættelse af Ukraines territorie", som viceudenrigsminister Ahmet Yıldız formulerede det i sommeren 2017 (Anadolu Agency 2017a). Krim er for Tyrkiet den røde linie i forholdet til Rusland. Ligesom Cypern-spørgsmålet bliver denne agenda flittigt brugt indenrigspolitisk, hvilket kan aflæses af tyrkiske myndig-heders promovning af egen politisk støtte til Krim-tatarerne (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı 2013, 2014; TİKA 2011; Anadolu Agency 2017a; Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 2016). Det er en vanskelig balancegang mellem Ankaras indenrigspolitiske delmål om vælgermobilisering vis-a-vis bevarelsen af de gode relationer til styret i Kreml (Kelkitli 2017: 70). Samme metode er synlig i Tyrkiets officielle støtte til tyrkisktalende minoriteter i Irak og Syrien (Erdemir & Tahiroglu 2016), Centralasien (Çinar 2013: 263-266) og politiske ledere af Uighur-grupper i Kinas Xinjiang-provins.

Fremhævelsen af en etnisk-nationalistisk politisk identitet har vist sig at være et effektivt legitimeringsgrundlag for Tyrkiets udenrigspolitiske manøvrer med direkte implikationer for indenrigspolitiske mål som gunstig vælgermobilisering. Den politisk anførte opretholdelse af Cypern-spørgsmålet som værende et eksistentielt anliggende for Republikken Tyrkiet har medført, at Tyrkiets officielle position er svær at modulere eller ændre (Grigoriadis 2017: 3). Netop dette forhold har gjort det svært at opnå politiske indrømmelser i forhandlingssituationer, hvor det internationale samfund har forsøgt at løse spørgsmålet og få partnerne til at enes, således også denne gang. AKP-regeringen afviger i den henseende ikke fra tidligere tyrkiske regeringer på Cypern. Den åbenhed, der kunne spores i begyndelsen af 00'erne og i forbindelse med EU-optagelsesforhandlingerne, er langsomt blevet erstattet af en mere nationalistisk linie, hvor Cypern tænkes ind i Tyrkiets generelle interessesfære og broderskabslogik.

A photograph of an industrial facility, likely a refinery or chemical plant. In the foreground, a large, dark, metallic cylindrical tank is visible. A large, black, spoked handwheel is attached to a valve on the tank. To the right of the tank, a circular pressure gauge is mounted. The gauge has a white face with black markings and numbers from 0 to 60, with a unit of °C. The needle is pointing to approximately 30. The brand name 'WIKAI' is visible at the bottom of the gauge. In the background, several tall, vertical industrial towers or distillation columns are visible, each with a yellow-painted pipe running vertically alongside it. The sky is a clear, pale blue with some light clouds. The overall scene is brightly lit, suggesting daylight.

TYRKISK ENERGIPOLITIK

Som beskrevet i det foregående afsnit har Cypern-spørgsmålet i en europæisk kontekst primært været tæt knyttet til den politiske proces om Tyrkiets optagelse i EU. Denne kobling mellem Cypern og tyrkisk EU-medlemskab har fungeret som incitament i forhold til at fastholde Ankaras interesse i den politiske løsning af spørgsmålet. Men forholdet mellem Tyrkiet og EU har gradvist ændret sig fra et værdipolitisk tovtrækkeri om EUs Københavnskriterier til et mere transaktionelt forhold. Denne udvikling er fordret af politiske begivenheder i Tyrkiet og AKP-regeringens reaktion på disse. De centrale faktorer i det ændrede forhold mellem EU og Ankara er Tyrkiets nøglerolle som bolværk mod migration til Europa, ophævelsen af grundlæggende borgerrettigheder efter militærkuppet i Ankara den 15. juli 2016 samt Tyrkiets forfatnings-afstemning i april 2017. Dette har haft betydning for den politiske proces omkring en løsning af Cypern-spørgsmålet. For EU gælder det derfor nu om at finde nye måder at fastholde perspektiverne om en løsning – også i Ankara. Et alternativ kan være de nye energipolitiske muligheder og udfordringer i det østlige Middelhav, som også Ankara må adressere de næste 10-15 år.

Tyrkiets egne kapaciteter til energiudvinding formår ikke at tilfredsstille hjemmemarkedets efterspørgsel, hvilket har gjort landet afhængig af importeret energi for ca. 75 procent af det primære energiudbud.

Tyrkiets energiforbrug og dermed også energiefterspørgsel har undergået en markant stigning igennem de seneste ti år. Denne udvikling har fundet sted sideløbende med den årlige økonomiske vækst på i gennemsnit 5 procent under regeringspartiet AKP (Ipek 2017: 174; IEA 2016: 9). Blandt de 35 OECD-lande er Tyrkiet det land, der har oplevet den største stigning i energiefterspørgsel. Nye fremskrevne tal fra det internationale energiagentur, IEA, og Tyrkiets Ministerium for Energi og Naturressourcer (ETKB) viser, at landets samlede energiforbrug vil blive fordoblet frem til 2030 (IEA 2016: 25).¹ Tyrkiets egne kapaciteter til energiudvinding formår ikke at tilfredsstille hjemmemarkedets efterspørgsel, hvilket har gjort landet afhængig af importeret energi for ca. 75 procent af det primære energiudbud. Det har ført til en gradvis stigning i en allerede høj importafhængighed (ETKB 2010; ETKB 2016).² Tyrkiet er afhængig af gasimport via rørledninger fra Rusland (55,1%), Iran (16,2%) og Azerbaijan (12,8%). Hertil kan tilføjes LNG-import fra Algeriet (8,1%) og Nigeria (2,9%) (IEA 2016: 11; Ipek 2017: 175; ETKB 2015: 16). Særligt interessant er stigningen i forbrug og dermed efterspørgsel på gas, som er gået fra 22 mia.

kubikmeter (bcm) i 2004 til 49 mia kubikmeter i 2014. Omtrent halvdelen af Tyrkiets importerede naturgas bliver brugt til at producere el. Det gør forsyningen sårbar over for periodevise udsving på efterspørgsel (særligt i vintermånederne) samt udsving på politiske konjunkturer i en allerede skrøbelig region, da disse påvirker energipriserne (IEA 2016: 11).

ENERGISIKKERHED SOM UDENRIGSPOLITISK KURS

Siden slutningen af 1980'erne har skiftende tyrkiske regeringer haft en eksplicit politik om at udnytte landets geostrategiske beliggenhed i arbejdet for at sikre øget energisikkerhed. Som konsekvens har begrebet energisikkerhed længe spillet en styrende rolle i tyrkisk udenrigspolitik (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı 2006; Ipek 2017: 176). Et instruktivt eksempel er etableringen af Baku-Tbilisi-Ceyhan-olieledningen (BTC) fra 1991-2006, anset af de implicerede lande, Tyrkiet, Georgien, Azerbaijan og USA, for at være en strategisk prioritet i forsøget på at undgå OPEC-landenes dominans på energimarkedet. BTC-infrastrukturen tillod samtidig forbigåelse af det russisk-kontrollerede rørsystem i etableringen af en øst-vest korridor fra de kaspiske energireserver til europæiske markeder. Den succesfulde etablering af BTC-ledningen i kølvandet på Sovjetunionens kollaps, og trods adskillige regeringsskift i samtlige hovedstæder i perioden 1991-2006, er et vidnesbyrd om, hvor politisk højt prioriteret projektet var for de implicerede lande (Ipek 2017: 176).

Ankaras forsøg på at skabe gensidig afhængighed i regionen gennem BTC-ledningen fandt fornyet styrke i kølvandet på de to russisk-ukrainske gaskriser i 2006 og 2009 samt den russisk-georgiske krig i august 2008. Ruslands brug af gas-aftaler som politisk pressionsmiddel skabte røre i Ankara, som på daværende tidspunkt var aftager af russisk naturgas. Ændringerne i det regionale trusselsbillede kom eksplicit til udtryk i AKP-regeringens energistrategi fra 2009.³ Strategien bebudede en målrettet tyrkisk tilgang til øget regional interdependens, altså skabelsen af gensidig afhængighed i regionen med konkrete forslag om at dyrke udviklingsprojekter i landene omkring Det Kaspiske Hav. Dokumentet peger også på mulighederne for en liberalisering af det tyrkiske energimarked med den hensigt at kunne imødekomme EUs strategi for diversificering af energiimport til medlemslandene (ETKB 2009: 20; EU Commission 2014). Konkrete projekter indbefatter åbningen af Kirkuk-Ceyhan-olieledningen fra de irakisk-kontrollerede oliefelter i Kirkuk, samt den Trans-Anatolske gasledning (TANAP), som skal føre gas fra Aذربajjans Shah

Deniz-gasfelt til Vesttyrkiet. Konstruktionen forventes klar i 2018. Hertil kommer TANAP-projektets europæiske opkoblingsmekanisme, det Trans-Adriatiske projekt (TAP), som skal føre den kaspiske gas videre fra Vesttyrkiet til europæiske markeder (Ipek 2017: 178; Güney 2016: 75). TAP forventes klar til operation i 2020 (TAP 2017).

Siden slutningen af 1980'erne har skiftende tyrkiske regeringer haft en eksplicit politik om at udnytte landets geostrategiske beliggenhed i arbejdet for at sikre øget energisikkerhed.

AKP-regeringens opfattelse af energisikkerhed som udenrigspolitisk styringsmiddel fortsætter i regeringens seneste energistrategi for 2015-2019 (ETKB 2015: 77). Her bliver der lagt vægt på energisikkerhed som et regionalt projekt i forsøget på at imødekomme regionale politiske stridigheder gennem "en ny kultur for energidiplomati" med Energiministeriet som spydspids, og ligesom der bliver præsenteret bud på, hvordan man undgår asymmetrisk høj afhængighed af importeret naturgas fra enkelte unavngivne lande (ETKB 2015: 17). Tyrkiets og EUs strategier for energisikkerhed konvergerer her i bestræbelserne på at mindske afhængigheden af russisk naturgas. I kølvandet på hvert af de russiske gasblokader i 2009 og 2014 formulerede Det Europæiske Råd strategidokumenter, som understregede nødvendigheden af et kollektivt og koordineret forsøg på at diversificere EUs energiimporter. Enigheden fortsætter i 2017 (European Parliament 2017). Blandt EUs løsningsforslag er etableringen af en sydlig gaskorridor for at transportere kaspisk gas igennem udbygninger af eksisterende tyrkisk infrastruktur til de europæiske markeder som svar på Ruslands aktiviteter i Ukraine (European Commission 2009; Baconi 2017: 5; European Commission 2014: 16).

SÅRBARHED OG DIVERSIFIKATION

Tyrkiet køber 55,1% af sit samlede naturgasforbrug af Rusland (IEA 2016:11). Det har ledt analytikere til at vurdere, at Tyrkiets asymmetriske afhængighed af naturgas fra Rusland er særligt problematisk for Ankaras politiske manøvrerum (Baconi 2017, Ipek 2017). De seneste fem år har Rusland udbygget store dele af Tyrkiets energiinfrastruktur, hvilket har medført en betydelig stiafhængighed i Tyrkiets valg af energiimportører. Ruslands statsejede atomkraftselskab Rosatom er i færd med

at bygge Tyrkiets første atomkraftanlæg, der skal drives og vedligeholdes af det russiske selskab med en grad af teknologitransfer til den tyrkiske energiindustri (Akkuyu 2017; Reuters 2017b). Forretningsmodellen foreskriver, at Tyrkiet skal købe elektricitet af det russisk-drevne atomanlæg. Rosatom har implementeret lignende forretningsmodeller i Sydafrika. Samtidig lægger Ruslands statsejede energiselskab Gazprom rørledninger i Sortehavet i forbindelse med TurkStream-projektet, der skal lette russisk eksport af naturgas til storforsyneren Tyrkiet. De to lande skal genforhandle naturgaskontrakter i 2021, herunder fastsættelse af priser. I modsætning til den nuværende model vil kravet for Ankara være, at private tyrkiske energiselskaber skal kunne byde ind på kontrakten som underleverandører for at yde konkurrence til det tyrkiske statsejede BOTAS, der bygger store dele af landets energiinfrastruktur. Forhandlingssituationen kan blive brugt som et politisk pressionsmiddel grundet Tyrkiets asymmetriske afhængighed af den russiske naturgas (Oxford Energy 2014: 20).

Tyrkiets sårbarhed blev især tydelig i kølvandet på det tyrkiske flyvevåbens nedskydning af et russisk kampfly, som angiveligt invaderede tyrkisk luftrum i 17 sekunder den 24. november 2015. Hændelsen indtraf, mens Rusland udvidede sin militære tilstedeværelse i Syrien helt tæt på Ankaras opfattede indflydelsessfære. De politiske reaktioner fra Kreml tog form af økonomiske sanktioner såsom afskaffelse af gensidig visumfrihed, kommercielle, industrielle og finansielle handelsrestriktioner samt udsættelsen af naturgasinvesteringer i milliardklassen. Den tyrkiske tænketank TEPAVs økonomer fremskrev, at de russiske sanktioner kan have kostet Tyrkiets økonomi op mod DKK 55 mia. mellem november 2015 og november 2016 i direkte og indirekte tab (TEPAV 2015: 14).⁴ De russiske sanktioner satte hastigt gang i Ankaras regionale energidiplomati, som længe har forsøgt at finde alternative kilder til Tyrkiets energimiks som oprindeligt prioriteret i regeringens energistrategi fra 2010-2014 og videreført til strategien for 2015-2019 (ETKB 2009, ETKB 2014).

NOTES

- 1 Dette tal ekskluderer brugen af gas og olie til at danne elektricitet.
- 1 Tyrkiets importafhængighed steg fra 67 procent i 2002 til 75 procent i 2014 viser tal fra Tyrkiets Ministerium for Energi og Naturressourcer (ETKB).
- 3 Såvel som det Europæiske Råd Second Strategic Energy Review fra 2009. (Sidst besøgt 29. nov 2017: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/trans/106196.pdf).
- 4 Hverken TEPAV eller tyrkiske myndigheder selv har foretaget nye vurderinger.

**ENERGIDIPLOMATI MED IRAN, ISRAEL
OG DET KURDISKE SELVSTYRE I IRAK**

Der findes talrige eksempler på AKP-regeringens villighed til at følge sine snævre energipolitiske interesser på bekostning af indenrigspolitiske delmål som vælgermobilisering. I dette afsnit følger tre illustrative cases på målrettet tyrkisk energidiplomati i regionen.

I juni 2016 genoprettede Tyrkiet sine diplomatiske forbindelser med Israel efter seks års kold luft i kølvandet på Mavi Marmara-hændelsen i Middelhavet i 2010 (Anadolu Agency 2017c). Forsoningen var et produkt af måneders uformelle drøftelser om energiprojekter i Middelhavet på embedsmandsniveau samt forhandlinger på politisk niveau i London med international medieringsstøtte fra EU og Obama-administrationen (Johnson 2016). Analytikere peger på, at Ankaras vej til forhandlingsbordet var foranlediget af sammenbruddet i relationerne mellem Tyrkiet og Rusland efter nedskydningen af det russiske kampfly (Ipek 2017: 179; Baconi 2017: 6; Skalamera 2016: 1; Arbell 2015: 1; Tol 2014: 3). Fra begyndelsen var forsoningsretorikken fokuseret på de to landes energipolitiske interessesammenfald.

Den israelske energiminister Yuval Steinitz promoverede idéen om naturgas fra det østlige Middelhavet som stabiliserende faktor i regionen og fremsatte i begyndelsen af 2016 sin vision om israelsk eksport af naturgas til Tyrkiet inden 2019 (Coats 2016) samt færdiggørelse af transitledninger tværs igennem Middelhavet og cypriotisk farvand til Italien i 2022 (Wainer and Benmeleh 2017). Og det har reaktualiseret Israels position på Cypern-spørgsmålet. Israelske embedsmænd fører parallelle drøftelser med Tyrkiet og Cypern, mens Israels ambassadør i Tyrkiet i marts 2017 meldte ud, at Israel støtter en cypriotisk fredsaftale, som forventeligt vil sætte skub i energiprojekterne i Leviathan-gasfeltet (AFP 2017, Wainer 2017, Anadolu Agency 2017b). AKP-regeringens ambitioner om at tilvejebringe forsoning med Israel efter seks års stridigheder skal forstås i kontekst af sammenbruddet i relationerne med Rusland, Tyrkiets største naturgasleverandør. Det har krævet en del politisk vilje fra AKP-regeringen, som flittigt har benyttet Mavi Marmara-hændelsen og dæmoniseringen af Israel som indenrigspolitisk mobiliseringsværktøj i valgperioder, herunder parlamentsvalgene i juni og november 2015 (Takvim 2015). Det viser, at AKP-regeringen har været villig til at følge sine snævre energipolitiske interesser på bekostning af indenrigspolitiske delmål som vælgermobilisering.

Et andet instruktivt eksempel på Ankaras vilje til at forfølge transaktionelle energipolitikker på bekostning af politisk modvind og diplomatiske gnidninger var udbygningen af energiaftalerne mellem Ankara og Barzani-administrationen i det

kurdiske selvstyreområde i Irak (herefter KRG for Kurdistan Regional Government). Aftalen mellem AKP-regeringen og Barzani-administrationen blev lavet på bekostning af forholdet til den irakiske centraladministrationen i Bagdad og NATO-partneren USA (Tol 2014: 3; Morelli 2014). Samarbejdet foregik særligt mellem 2014 og oktober 2017. Kurdisk gas var attraktivt for Tyrkiet efter etableringen af en særlig rammeaftale mellem Ankara og KRG, som udspecificerer prissætning og krav om output. Det giver Tyrkiet øget indflydelse over handelsprisen, hvilket gasaftalerne med Rusland ikke gør. Energiressourcer fra KRG kan være op imod tre gange mere omkostnings-effektivt end russiske og iranske ditto, såfremt ramme-aftalen holder (Tol 2014: 5). Samtidig har Tyrkiets regulerende energimyndighed EPDK løsnet favntaget om licenser til tyrkiske energiselskabers udforsknings- og udvindingsprojekter i KRG (Okumus 2013). Firmaet BOTAS har kørt en gasledning i stilling nær byen Mardin og afventede indtil for nylig politisk momentum fra Ankara og Erbil til udmøntningen af en udvidet gasaftale (Brookings 2014: 8).

Ankara har investeret en del politisk vilje i at varetage snævre energipolitiske interesser trods betydelige politiske gnidninger og diplomatisk modstand fra ind- og udland.

Bagdad anklagede dengang Tyrkiet for at blande sig i landets interne affærer ved at videreeksportere olie fra de dengang kurdisk-kontrollerede brønde i irakiske oliefelter nær byen Kirkuk (Rojan Bagger 2015: 20). Argumentationen lød, at gasaftalen med Tyrkiet mindske den kurdiske selvstyreregions økonomiske afhængighedsforhold til Bagdad, som ad flere omgange har straffet KRG ved at tilbageholde store summer energiindtægter med direkte konsekvens for offentligt lønninger. Det har flere gange kastet Barzani-administrationen ud i politisk stormvejr, hvilket yderligere styrker incitamentet til at eksportere uden om Bagdad (Balci 2014: 18; Reuters 2014). Senest i juni 2017 har også den russiske energigigant Rosneft underskrevet en række ekstensive energiaftaler direkte med KRG uden om centralregeringen i Bagdad (Bloomberg 2017; Rosneft 2017). Det pragmatiske energisamarbejde mellem Tyrkiet og KRG blev imidlertid bragt til pludseligt ophør, da irakiske sikkerhedsstyrker med militær magt og politisk pression tog kontrollen over den strategisk vigtige olieby Kirkuk. Dermed blev KRG frataget sin primære energipolitiske livline, som hidtil har bibragt selvstyreregionen vægt i forhandlingerne med både Ankara og centralregeringen i Bagdad. Denne reaktion blev ifølge Iraks premierminister Haider al-Abadi fremprovokeret af den folkeafstemning om selvstændighed, som den

kurdiske selvstyreregion afholdt den 25. september 2017 (Cockburn 2017). Siden har tyrkiske myndigheder udvist stor vilje til at samarbejde med Bagdad om fortsættelse af de gunstige olie- og naturgaspriser fra Kirkuk-felterne, transporteret af rørledning udenom det kurdiske selvstyre langs Tigris-flodens breder nordpå til Tyrkiet (Al-Ansari & Sergie 2017; Reuters 2017).

Den tredje illustrative case på Tyrkiets stærkt pragmatiske energidiplomati er den tyrkisk-iranske energiaftale uden om amerikanske sanktioner. I 2012 erkendte Tyrkiets daværende viceenergiminister Ali Babacan, at AKP-regeringen købte iransk-leveret gas og betalte igennem guldeksport via De Forenede Arabiske Emirater (WSJ 2012; TRT 2012). Iran er Tyrkiets næststørste gasleverandør. Det skabte røre i Obama-administrationen, der året forinden havde vedtaget og implementeret vidtrækkende finansielle og økonomiske sanktioner mod Iran, som bl.a. forbød energihandel med landet (White House 2012; White House 2011). Guldtransaktionerne gjorde det muligt for Teheran at få adgang til dollars og euro uden om de finansielle restriktioner, hvilket har udelukket Iran fra SWIFT-samarbejdet (SWIFT 2012). Obama-administrationen indførte derfor et specifikt forbud mod guldhandel med Iran (U.S. Attorney's Office Southern District of New York 2017). I marts samme år blev direktøren for Tyrkiets statsejede Halkbank arresteret i USA og sigtet for at have brudt sanktionsregimet som del af guld-for-gas-handlen med Iran. En anden hovedperson er den 33-årige tyrkisk-iranske forretningsmand Reza Zarrab, som har tilstået over for USA's statsanklager at have samarbejdet med den tyrkiske statsejede Halkbank for at omgå Iran-sanktionerne på vegne af tyrkiske og iranske myndigheder. Zarrab har tætte forbindelser til Erdogan-familien samt AKP-regeringen og har flere gange doneret penge til velgørehedsorganisationer styret af Erdogan-familien (Ersoy 2016). I november 2017 erklærede Reza Zarrab sig skyldig i alle anklager rejst af den amerikanske statsanklager (Weiser 2017; Voris and Berthelsen 2017).

De tre energipartnerskaber viser, at Ankara har investeret en del politisk vilje i at varetage snævre energipolitiske interesser trods betydelige politiske gnidninger og diplomatisk modstand fra ind- og udland. Dette antyder, at der foreligger en vis politisk risikovillighed i Tyrkiets søgen efter større national energisikkerhed.

A photograph showing three men in dark suits and ties seated at a long wooden conference table. They are all looking down at documents in front of them, with their hands positioned as if they are about to sign or have just signed. The man on the left is holding a blue pen. The man in the middle is holding a blue pen and looking towards the right. The man on the right is also holding a pen and looking down. On the table, there are several sheets of paper, a black microphone, a clear plastic water bottle, and a glass. In the background, several flags are visible: the flag of Turkey (orange and white), the flag of Finland (white with a blue cross), the flag of Ireland (green, white, and green), and the flag of the European Union (blue with yellow stars).

EU OG TYRKIET I SPØRGSMÅLET OM ENERGI

Georgios Lakkotras
Minister of Energy
Industry

Med afsæt i det ovenfor skitserede og bevidstheden om Tyrkiets øgede behov for importerede energiforsyninger er det værd at overveje, hvilke muligheder EU har for at engagere Tyrkiet i de fortsatte bestræbelser på at skabe stabilitet på Cypern. For EU gælder det, at man kan drage nytte af Ankaras bestræbelser på at polstre Tyrkiets energisikkerhed frem mod 2030, hvor landets samlede energiforbrug ventes at stige til det dobbelte (IEA 2016: 25). I et forsøg på at opdyrke en højere grad af pragmatisme fra Tyrkiet omkring Cypern-spørgsmålet, bør EU netop udbygge sit fokus på et øget regionalt energisamarbejde omkring udvindingen af gasfelterne i israelsk og cypriotisk farvande. EU har allerede udvist politisk vilje til at udnytte mulighederne omkring regionalt energisamarbejde i det østlige Middelhav. Det blev tydeligt ved valget af EastMed-ledningsprojektet som et strategisk Project of Common Interest (herefter PCI) og påbegyndelsen af en udredning, som skal kortlægge de tekniske og kommercielle muligheder og risici forbundet med projektet (European Commission 2016b; Baconi 2017: 20; European Commission 2016c). Projektet skal etablere regional infrastruktur, som skal gøre det attraktivt for private investorer at købe sig ind i energiudvinding i Middelhavsregionen. De tentative stordriftsfordele er kompatible med EUs Global Strategy og 2030 Energy Strategy, som fremhæver regional energisikkerhed, økonomisk resiliens og kollektiv sikkerhed blandt de samarbejdende lande som strategiske mål (Council of the European Union 2017; European Commission 2014).

EU tager del i bilaterale og multilaterale drøftelser med aktører i Middelhavsregionen igennem Union for the Mediterranean (UfM), hvoraf Danmark også er medlem. Særligt oplagt for dansk og europæisk engagement er UfMs platform for Energy and Climate Action (UFM 2017), hvor EU kan engagere sig med lande som Egypten, Tyrkiet, Cypern og Israel, som alle har energipolitiske incitamenter til at nærme sig et muligt forhandlingsbord med fokus på Cypern inden for de næste fem år. Det påpeger kilder i energisektoren og kilder tæt på FNs særlige udsending. Så sent som i april 2017 fremlagde Israel, Cypern, Grækenland og Italien planer om at arbejde målrettet for etableringen af infrastruktur til udvinding af regionens gasreserver (Financial Times 2017, Deutsche Welle 2017a). De indledende undersøgelser forventedes afsluttet i december 2017, herunder granskning af projektets tekniske udførlighed, undersøisk rekognoscering og økonomisk-finansiell konkurrence-dygtighed (European Commission Innovation And Networks Executive Agency 2016). De første uformelle møder mellem tyrkiske og israelske myndigheds-personer om mulig etablering af energiinfrastruktur fandt sted i oktober 2017. Set i lyset af Tyrkiets aktivistiske implementering af sine energisikkerheds-politikker er det nærliggende at forvente modtagelighed over for energidiplomatiske tilnærmelser fra medierende parter, der har et strategisk sigte i at imødekomme Tyrkiet her.

På et overordnet plan og med afsæt i det aktuelle forhold mellem Tyrkiet og EU kan der omkring energiudvinding og Tyrkiets tiltagende behov for energi foreligge nogle konkrete forhold, som et fortsat samarbejde kan tage afsæt i. Hvor Cypern-spørgsmålet før var en del af ligningen i forhold til tyrkisk EU-optagelse, er det ikke længere det tyrkiske EU-medlemskab, der baner vejen for en løsning. Men det kan behovet for energi være, som beskrevet med de tre eksempler på tyrkisk energi-diplomati. Her foreligger klare incitamentstrukturer, der kan skabe engagement og bevægelse, og hvor Tyrkiet under AKP-regeringen har vist sig mere fleksibel. Om dette på sigt er nok til at føre de lokale parter til en fælles løsning og dermed bryde den over 40 år lange fastlåste situation på øen, er ikke givet på forhånd, som også vist i analysen af kravet om garantier og sikkerhed. Behovet for energi har ikke hidtil kunne overvinde de etnisk-nationalistiske skillelinjer og den følelse af sikkerhed, som den aktuelle situation tilvejebringer for de implicerede parter. På samme måde har AKP-regeringen endnu ikke kunne tillade sig at give køb på det for Tyrkiet meget historisk og symbolsk ladede spørgsmål om Cyperns genforening. Den reformiver AKP-regeringen anlagde tilbage i 00'erne, og som også var med til at føre til forhandlingerne i 2004, er forsvundet – i hvert fald på papiret – i takt med Erdogans og AKPs tiltagende politiske afhængighed af nationalisternes stemmer ved indenrigspolitiske valgninger. Men Tyrkiets behov for energi-reserver er omvendt reelt, ligesom EU har interesse i en fortsat dialog omkring Cypern. Og derfor fremstår muligheden for politisk engagement omkring øget EU-ledet energidiplomati som et potentielt forhandlingsrum. Et rum, der samtidig tager højde for de specifikke omstændigheder omkring Cypern-spørgsmålet i forhold til garantier og sikkerhed. Uden dem for øje kan det blive svært at overkomme de identitetsmæssige skillelinjer, der hidtil har blokeret for en løsning.

Referencer

AFP (2017) "Cyprus deal could speed up Israel-Turkey gas project – envoy" 1. marts 2017. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <http://www.timesofisrael.com/cyprus-deal-could-speed-up-israel-turkey-gas-project-envoy/>

Akkuyu (2017) "Project History". Sidst besøgt 29. oktober 2017: <http://www.akkunpp.com/project-history-2>

Alaranta, Toni (2015) "Emancipation from the motherland?" FIIA, briefing paper 182, september 2015. Sidst besøgt 29. oktober 2017: <https://www.files.ethz.ch/isn/195361/bp182.pdf>

Al Jazeera (2015) "Turkish MFA document obtained by Al-Jazeera" 24. november, 2015. Sidst besøgt 16. oktober 2017: http://live.aljazeera.com/Event/Turkey_downs_Russian_jet/207503335

Al Ansari, Khalid, & Mohammed Sergie (2017) "Iraq Plan to Fix Oil Pipeline to Turkey Bypasses, Isolates Kurds" Bloomberg, 10. oktober 2017. Sidst besøgt 30. oktober 2017: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-10-10/iraq-plan-to-fix-oil-pipeline-to-turkey-bypasses-isolates-kurds>

Anadolu Ajansı (2017a) "Kırım Tatar halkının lideri Kırımoglu'ndan Türkiye'ye tebrik" 17. april 2017. Sidst besøgt 29. oktober 2017: <http://www.anadoluajansi.gov.tr/tr/dunya/kirim-tatar-halkinin-lideri-kirimoglu-ndan-turkiye-ye-tebrik-/799105>

Anadolu Agency (2017b) "Turkey, Israel gas deal approval foreseen in few months" 2. maj 2017. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <http://www.aenergyterminal.com/newsMain.php?newsid=11795762>

Anadolu Agency (2017c) "Turkey, Israel are at advanced stage for gas pipeline route talks, pricing, Israeli energy official says" 3. oktober 2017. Sidst besøgt 29. oktober 2017: <https://www.dailysabah.com/energy/2017/10/13/turkey-israel-are-at-advanced-stage-for-gas-pipeline-route-talks-pricing-israeli-energy-official-says>

AP (2017) "UN chief back to Cyprus talks, Turkey says troops will stay" 4. juli 2017. Sidst besøgt 30. oktober 2017: <http://abcnews.go.com/amp/International/wireStory/turkish-minister-troops-leave-cyprus-peace-deal-48433179>

Arbell, Dan (2015) "Back together? Why Turkey-Israel relations may be thawing" Brookings, December 2015. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.brookings.edu/blog/markaz/2015/12/14/back-together-why-turkey-israel-relations-may-be-thawing/>

Baconi, Tareq (2017) "Pipelines and Pipedreams: How the EU can support a regional gas hub in the Eastern Mediterranean" European Council on Foreign Relations, April 2017. Sidst besøgt 16. oktober 2017: http://www.ecfr.eu/publications/summary/pipelines_and_pipedreams_how_the_eu_can_support_a_regional_gas_hub_in_7276

Balci, Bayram (2014) "A New Turkish Foreign Policy?" Carnegie Endowment for International Peace, 27. august 2014. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <http://carnegieendowment.org/2014/08/27/new-turkish-foreign-policy-pub-56473>

Birand, Mehmet Ali (1998) "Consequences of the Cyprus Problem" Sabah. Sidst besøgt 29. november 2017: <http://www.hri.org/news/cyprus/tcpr/1998/9804-07.tcpr.html#03>

Bryant, Rebecca & Christalla Yakinthou (2012) *Cypriot Perceptions of Turkey*. Istanbul: Turkish Economic and Social Studies Foundation (TESEV).

Cinar, Kursat (2013) "Turkey and Turkic Nations: A Post-Cold War Analysis of Relations" *Turkish Studies* 14:2, 256-271, DOI: 10.1080/14683849.2013.802925.

Coats, Christopher (2016) "Israel Looks to Mediterranean Gas as Stabilizing Force in the Region" *Forbes*, 28. februar 2016. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.forbes.com/sites/christophercoats/2016/02/28/israel-looks-to-mediterranean-gas-as-stabilizing-force-in-the-region/#24a3ec45418c>

Cockburn, Patrick (2017) "Iraq to end decades-old policy of semi-independent rule in Kurdistan, says PM" *The Independent*, 30. oktober 2017. Sidst besøgt 30. oktober 2017: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/kurdistan-iraq-prime-minister-abadi-interview-independence-haider-baghdad-kirkuk-patrick-cockburn-a8028201.html>

Council of the European Union (2017) "Implementing the EU Global Strategy - strengthening synergies between EU climate and energy diplomacies and elements for priorities for 2017" General Secretariat of the Council, 6. marts 2017. Sidst besøgt 16. okt 2017: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6981-2017-INIT/en/pdf>

Deutsche Welle (2017a) "EU to cut gas dependency on Russia with Israel pipeline" 3. april 2017. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <http://www.dw.com/en/eu-to-cut-gas-dependency-on-russia-with-israel-pipeline/a-38269274>

Deutsche Welle (2017b) "Released Crimean Tatar leaders fly to Turkey" 25. oktober 2017. Sidst besøgt 29. oktober 2017: <http://www.dw.com/en/released-crimean-tatar-leaders-fly-to-turkey/a-41114627>

Doob, L. (1986) "Cypriot Patriotism and Nationalism" *The Journal of Conflict Resolution*, 30:2, 383-396. Hentet fra <http://www.jstor.org/stable/174259>

ECFR (2017) "Views from the capitals: What to do about Turkey?" maj 2017. Sidst besøgt 16. oktober 2017: http://www.ecfr.eu/publications/summary/vfc_views_from_the_capitals_what_to_do_about_turkey

Economist (2009) "Troubles across Turkestan" 16. juli 2009. Sidst besøgt 29. oktober 2017: <http://www.economist.com/node/14052216>

Encyclopedia of World Cultures (1996) "Turks". Sidst besøgt 29. oktober 2017: <http://www.encyclopedia.com/places/asia/turkey-political-geography/turks#4>

Erdemir, Ayran & Merve Tahiroğlu (2016) "Ankara's Turkmen House of Cards" *War on the Rocks*, 1. december 2016. Sidst besøgt 29. oktober 2017: <https://warontherocks.com/2016/12/ankaras-turkmen-house-of-cards/>

Ersoy, Ercan (2016) "Turkish First Lady's Charity Got Millions From Accused Fraudster" *Bloomberg*, 26. maj 2016. Sidst besøgt den 29. oktober 2017: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-05-26/turkish-first-lady-s-charity-got-millions-from-accused-fraudster>

European Commission (2014) "European Energy Security Strategy". Sidst besøgt 29. oktober 2017: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0330&from=EN>

European Commission (2009) "Assessment report of directive 2004/67/EC on security of gas supply" 16. juli 2009. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2009:0978:FIN:EN:PDF>

European Commission (2014) "2030 Energy Strategy". Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy-and-energy-union/2030-energy-strategy>

European Commission (2016) "Eastern Mediterranean Natural Gas Pipeline - Pre-feed Studies" ja-nuar 2016. Sidst besøgt 16. oktober 2017: https://ec.europa.eu/inea/sites/inea/files/7.3.1-0025-elcy-s-m-15_action_fiche_final_2.pdf

European Commission (2017) "Projects of common interest, Energy infrastructure projects". Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/infrastructure/projects-common-interest>

European Parliament (2017) "EU Energy Independence, Security of Supply and Diversification of Sources" workshop by Policy Department A for the Committee on Industry, Research and Energy (ITRE), March 2017. Sidst besøgt 16. oktober 2017: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/595367/IPOL_STU\(2017\)595367_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/595367/IPOL_STU(2017)595367_EN.pdf)

Financial Times (2017) "Israel signs pipeline deal in push to export gas to Europe" 3. april 2017. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.ft.com/content/78ff60ca-184c-11e7-a53d-df09f373be87?mhq5j=e2>

Fisher, Ronald J. (2001) "Cyprus: The Failure of Mediation and the Escalation of an Identity-Based Conflict to an Adversarial Impasse", *Journal of Peace Research*, 38:3, Special Issue on Conflict Resolution in Identity-Based Disputes, 307-326.

Gareth Winrow (2014) "Realization of Turkey's Energy Aspirations Pipe Dreams or Real Projects?" Turkey Project Policy Paper, Brookings, april 2014. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/Turkeys-Energy-Aspirations.pdf>

Grigoriadis, Ioannis (2016) "Could the Cyprus issue be solved in 2016?" Konrad Adenauer Stiftung No. 03, 8. marts 2016. Sidst besøgt 29. november 2017: http://www.kas.de/wf/doc/kas_44448-1522-1-30.pdf?160309122557

Grigoriadis, Ioannis (2017a) "Faraway, So Close: Approaching the Endgame in the Cyprus Negotiations" German Institute for International and Security Affairs, SWP Comments, februar 2017. Sidst besøgt 29. november 2017: https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2017C28_gri.pdf

Grigoriadis, Ioannis (2017b), "Cyprus Negotiations Thwarted by Issues on Security and Guarantees" German Institute for International and Security Affairs, SWP Comments, juli 2017. Sidst besøgt 29. november 2017: https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2017C28_gri.pdf

Güney N.A. (2016), "Turkey as an Energy Hub for Europe" i Bardazzi, R., M. Pazienza & A. Tonini (red.) *European Energy and Climate Security. Lecture Notes in Energy*, 31. Cham: Springer International Publishing.

IEA (2016) "Energy Policies of IEA Countries - Turkey 2016 Review". Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.iea.org/publications/freepublications/publication/EnergyPoliciesofIEACountriesTurkey.pdf>

Kelkitli, Fatma Aslı (2017) *Turkish-Russian Relations Competition and Cooperation in Eurasia*. London; New York: Routledge.

Keith Johnson (2016) "Israel's Reconciliation With Turkey Could Lead to New Energy Deals" *Foreign Policy*, 28. juni 2016. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <http://foreignpolicy.com/2016/06/27/israels-reconciliation-with-turkey-could-lead-to-new-energy-deals/>

Ker-Lindsay, James (2016), *Resolving Cyprus. New Approaches to Conflict Resolution*. London: I. B. Tauris.

Kıralp, Şevki (2017) "Cyprus between Enosis, Partition and Independence: Domestic Politics, Diplomacy and External Interventions (1967-74)" *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 19:6, 591-609.

Larrabee, F. Stephen & Ian O. Lesser (2003) *Turkish Foreign Policy in an Age of Uncertainty*. Santa Monica: RAND.

Loizides, Neophytos G. (2015) "Ethnic nationalism and the production of ontological security in Cyprus" i Rum Bahar Rumelli (2015) *Conflict Resolution and Ontological Security. Peace Anxieties*. London; New York: Routledge, 71-95.

McDonald, Robert (1989) *The Problem of Cyprus*, Adepphi Paper 234. London: The International Institute for Strategic Studies.

Meeus, J., B. Duriez, N. Vanbeselaere & F. Boen (2010) "The role of national identity representation in the relation between in-group identification and out-group derogation: Ethnic versus civic representation" *British Journal of Social Psychology*, 49, 305-320, DOI: 10.1348/014466609X451455.

Mikulska, Anna (2017) "The Changing Geopolitics of Natural Gas in the Black Sea Region" *Foreign Policy Research Institute*, 11. maj 2017. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.fpri.org/article/2017/05/changing-geopolitics-natural-gas-black-sea-region/>

Morelli, Massimo & Constantino Pischedda (2014) "The Turkey-KRG Energy Partnership: Assessing its Implications" *Middle East Policy*, 21:1, 107-121. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <http://www.mepc.org/turkey-krge-energy-partnership-assessing-its-implications>

Okumus, Olgu (2013) "International Oil Companies Gamble on Turkey's Shale Gas" *Almonitor*. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <http://www.al-monitor.com/pulse/iw/contents/articles/opinion/2013/10/turkey-shale-oil-tpao-gas.html>

Özkan, Behlül (2015) "Making Cyprus a national cause in Turkey's foreign policy 1948-1965" *Southeast European and Black Sea Studies*, 15:4, 541-562, DOI: 10.1080/14683857.2015.1033292.

Parkinson, Joe & Emre Peker (2012) "Turkey Swaps Gold for Iranian Gas" *The Wall Street Journal* 23. november 2012. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887324352004578136973602198776>.

Pinar Ipek (2017) "The Role of Energy Security in Turkish Foreign Policy 2004-2016" i Gözen Er-can, P. (red.) *Turkish Foreign Policy*. Cham: Springer International Publishing, 173-194.

Pierce, David (2009) "Decolonization and the Collapse of the British Empire" *Inquiries Journal/Student Pulse* 1. januar 2009. Sidst besøgt 29. oktober 2017: <http://www.inquiriesjournal.com/a?id=5>

Rojan Bagger, Pola (2015) "Tyrkiet træder ind i koalition: En analyse af Tyrkiets udenrigspolitiske kompas" DIIS report 2015. København: DIIS.

Rascouet, Angelina & Stephen Bierman (2017) "Rosneft's Kurdistan Bet Expands as Middle East Footprint Deepens" 2. juni 2017. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-06-02/rosneft-s-kurdistan-bet-expands-as-middle-east-footprint-deepens>

Reuters (2014) "Baghdad money squeeze tests limits of Iraqi Kurdistan's autonomy" 17. marts 2014. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <http://uk.reuters.com/article/kurds-iraq/baghdad-money-squeeze-tests-limits-of-iraqi-kurdistans-autonomy-idUKL6N0MC03S20140317>

Reuters (2016) "Factbox: Impact of Russian sanctions on trade ties with Turkey" 27. juni 2016. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-russia-turkey-ties-fac/factbox-impact-of-russian-sanctions-on-trade-ties-with-turkey-idUSKCN0ZD27M>

Reuters (2017a) "Iraq to reopen oil pipeline to Turkey, bypassing one in Kurdistan" 10. oktober 2017. Sidst besøgt 30. oktober 2017: <https://www.reuters.com/article/us-iraq-oil-turkey-pipeline/iraq-to-reopen-oil-pipeline-to-turkey-bypassing-one-in-kurdistan-idUSKBN1CF0SZ>

Reuters (2017b) "Rosatom aims to start building Turkish nuclear plant in early 2018" 14. September 2017. Sidst besøgt 30. oktober 2017: <https://www.reuters.com/article/us-rosatom-nuclear/rosatom-aims-to-start-building-turkish-nuclear-plant-in-early-2018-idUSKCN1BP2CY>

Richmond, Oliver (1999) "Ethno-Nationalism, sovereignty and Negotiating Positions in the Cyprus Conflict: Obstacles to a Settlement" Middle Eastern Studies 35:3, 42-63.

Ritzau (2016) "Tyrkiet og Israel er tæt på at blive venner igen" Information, 8. april 2016. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.information.dk/telegram/2016/04/tyrkiet-israel-taet-paa-venner-igen>

Rosneft press release (2017) "Rosneft and Iraqi Kurdistan Government Agree to Expand Strategic Cooperation" 2. juni 2017. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.rosneft.com/press/releases/item/186811/>

Rumelli, Bahar (2015) Conflict Resolution and Ontological Security. Peace Anxieties. London; New York: Routledge.

Scherrer, Christian (1998) Cyprus – A Frozen Conflict: a 12-Point Peace Plan. Working Papers 29, Copenhagen Peace Research Institute (COPRI). København: COPRI.

Skalamera, Morena (2017) "A Kink In the Pipeline" Foreign Affairs 24. oktober 2017. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.foreignaffairs.com/articles/turkey/2015-10-11/kink-pipeline>

Skjellsbaek, Kjell (red.) (1988) The Cyprus Conflict and the Role of the United Nations. NUPI-rapport nr. 122, november 1988. Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institut.

Sutton, Christopher (2016) Britain's Cold War in Cyprus and Hong Kong: A Conflict of Empires. Cham: Palgrave Macmillan.

SWIFT (2012) "SWIFT instructed to disconnect sanctioned Iranian banks following EU Council decision" press release 15. marts 2012. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.swift.com/insights/press-releases/swift-instructed-to-disconnect-sanctioned-iranian-banks-following-eu-council-decision>

Takvim (2015) "Erdoğan: İsrail ateşle oynuyor" 22. september 2015. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.takvim.com.tr/guncel/2015/09/22/cumhurbaskani-erdogan-israil-atesle-oynuyor>

TAP project scheduled 2017. Sidst besøgt 29. november 2017: <https://www.tap-ag.com/the-pipeline/project-timeline#31>

TEPAV (2015) "Rusya ile Yaşanan Krizin Ekonomiye Olası Etkilerine Nasıl Bakılabilir?" december 2015. Sidst besøgt 16. oktober 2017: http://www.tepav.org.tr/upload/files/14510587299.Rusya_ile_Yasanan_Krizin_Ekonomiye_Olasi_Etkilerine_Nasil_Bakilabilir.pdf

Tol, Gönül, (2014) "Untangling the Turkey-KRG Energy Partnership: Looking Beyond Economic Drivers" Istanbul Policy Center, Sabanci University, marts 2014. Sidst besøgt 16. oktober 2017: http://www.iai.it/sites/default/files/GTE_PB_14.pdf

Turkish Cooperation and Coordination Agency (TIKA) (2011) "Kırım Tatar Milli Mektebi TİKA Tarafından Yenilendi" 23. oktober 2011. Sidst besøgt 29. oktober 2017: http://www.tika.gov.tr/tr/haber/turkiyeden_kirim_tatarlarina_destek-933

Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB) (2009) "Strategic plan 2010-2014". Sidst besøgt 16. oktober 2017: <http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/mDCwi+EnerjiveTabiiKaynaklarBakanligiSP1014.pdf>

Turkey's Ministry of Energy and Natural Resources (ETKB) (2016) "Strategic plan 2015-2019". Sidst besøgt 16. oktober 2017: http://sp.enerji.gov.tr/ETKB_2015_2019_Stratejik_Plan.pdf

Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs (2016) "New Initiatives by Turkey on Cyprus" 24. januar 2016. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <http://www.mfa.gov.tr/new-initiative-by-turkey-on-cyprus.en.mfa>

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (2013) "Dışişleri Bakanı Davutoğlu Kırım Tatar Milli Meclisi Başkanı Kırımoglu'yla bir araya geldi". Sidst besøgt 29. oktober 2017: <http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-davutoglu-kirim-tatar-milli-meclisi-baskani-kirimoglu-yla-bir-araya-geldi.tr.mfa>

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (2014) "Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kırım Tatar Meclisi Eski Başkanı Sayın Mustafa Abdülcemil Kırımoglu ile Ortak Basın Toplantısı, 17 Mart 2014, Ankara" 17. marts 2014. Sidst besøgt 29. oktober 2017: <http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-ahmet-davutoglu-nun-kirim-tatar-meclisi-eski-baskani-sayin-mustafa-abdulcemicil-kirimoglu-ile-ortak-basin-toplant.tr.mfa>

TRT (2017) "Turkish intervention in Cyprus commemorated" 20. juli 2017. Sidst besøgt 29. oktober 2017: <http://www.trtworld.com/europe/turkish-intervention-in-cyprus-commemorated-404822>

TRT News (2012) "İran, Türkiye'den Neden Altın Alıyor?" 23. november 2012. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <http://www.trthaber.com/haber/gundem/iran-turkiyeden-neden-altin-aliyor-64391.html>

UFM (2017) "The UFM Energy Platforms - Addressing energy challenges by reinforcing cooperation in the Mediterranean region" Union for the Mediterranean. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <http://ufmsecretariat.org/the-ufm-energy-platforms/>

U.S. Congress (2013) "112th Congress Public Law 239 National Defense Authorization for Fiscal Year 2013 section 1245" Public Law 112-239, 112th Congress. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-112publ239/html/PLAW-112publ239.htm>

U.S. Attorney's Office Southern District of New York (2017) "Turkish Banker Arrested For Conspiring To Evade U.S. Sanctions Against Iran And Other Offenses" 28. marts 2017. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.justice.gov/usao-sdny/pr/turkish-banker-arrested-conspiring-evade-us-sanctions-against-iran-and-other-offenses>

Ünver, Akin (2017) "Mosul: Turkey's Fulda Gap" War on the Rocks, 29. december 2015. Sidst besøgt 29. oktober 2017: <https://warontherocks.com/2015/12/mosul-turkeys-fulda-gap/>

Voris and Berthelsen (2017) "Erdogan Linked at Trial to Plot to Evade Iran Sanctions" Bloomberg, 1. December 2017. Sidst besøgt 5. december 2017: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-11-30/erdogan-signed-off-on-plan-to-evade-iran-sanctions-zarrab-says>

Wainer, David & Yaacov Benmeleh (2017) "Gas Talks With Turkey May Wrap Up in Summer, Says Israel Energy Minister" Bloomberg, 21. marts 2017. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-03-21/israel-turkey-gas-talks-may-wrap-up-in-summer-steinitz-says>

Wainer, David (2017) "Turkey Sees No Need for Cyprus to Approve Israel Gas Pipeline" Bloomberg, 13. april 2017. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-04-13/turkey-sees-no-need-for-cyprus-to-approve-israel-gas-pipeline>

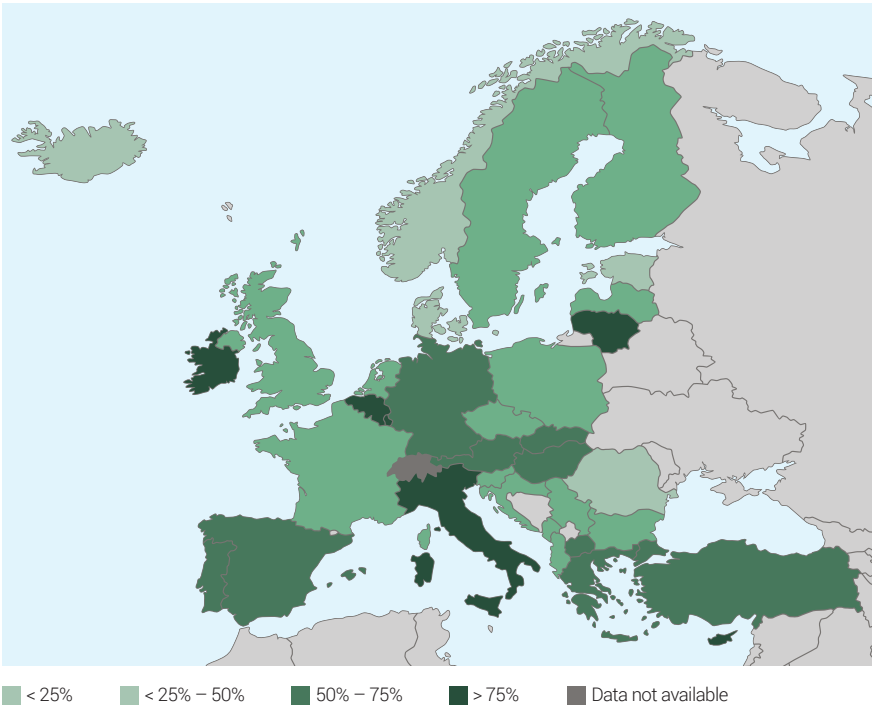
Weiser, Benjamin (2017) "Reza Zarrab Testifies That He Bribed Turkish Minister" New York Times, 29. november 2017. Sidst besøgt 29. november 2017: <https://www.nytimes.com/2017/11/29/world/europe/reza-zarrab-turkey-trial.html>

White House (2011) "Fact Sheet: Sanctions Related to Iran" 31. juli 2011. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2012/07/31/fact-sheet-sanctions-related-iran>

White House (2012) "Executive Order 13590 – Iran Sanctions" 21. november. Sidst besøgt 16. oktober 2017: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/11/21/executive-order-13590-iran-sanctions>

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) (2016) "Kirim Tatar Sürgünü'nün 72. Yilinda Ytb'den Anlamli Program". Sidst besøgt 29. oktober 2017: https://www.ytb.gov.tr/haber_detay.php?detay=5066

Energy dependence, 2014

FAKTABOKS

Cypern er en ø i den nordøstlige del af Middelhavet og ligger syd for Tyrkiet. Det er den største ø i den østlige del. Cypern har siden 1974 været delt i en nordlig tyrkisk-cypriotisk del og en sydlig græsk-cypriotisk del.

Cypern blev medlem af EU i 2004, men EUs regelsæt er suspenderet for den nordlige del af øen. I 1983 erklærede den nordlige tyrkisk-cypriotiske del sig for selvstændig stat (Turkish Republic of Northern Cyprus/TRNC), men TRNC er alene anerkendt af Tyrkiet. Cypern er det tredjemindste land i EU, efter Malta og Luxembourg.

EU arbejder for at bringe isolationen af øens nordlige del til ophør, bl.a. gennem øget samhandel med det tyrkisk-cypriotiske samfund. EU har givet ca. € 259 mio. i direkte økonomisk bistand til tyrkisk-cyprioterne. Tyrkisk-cyprioterne har desuden mulighed for at få et EU-pas.

Kilde: Den Europæiske Union og Folketingets EU-Oplysningen

Fotoliste

- Forsidefoto: iStock, Creativedot
- Side 6-7, 26-27 og 38-39: Scanpix Denmark
- Side 10-11: Polfoto, AP
- Side 16-17: Polfoto, Anadolu Agency
- Side 22-23: Alamy Stock Photo, Stefan Sollfors

DIIS · Dansk Institut for Internationale Studier

DIIS er en uafhængig, statslig forskningsinstitution, der arbejder med internationale studier. Vi udfører og kommunikerer forskning og analysearbejde inden for globalisering, sikkerhed, udvikling og udenrigspolitik. Vi stræber efter den højeste akademiske kvalitet, og arbejder på at vores forskningsresultater skal få indflydelse på dagsordenen indenfor forskning, politik og den offentlige debat.

De Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier på DIIS

Denne publikation er en del af de Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier på DIIS. Formålet er at formidle tværfaglig, dybgående viden om emner, som er centrale for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik, både nu og på langt sigt. Forskning under de Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier planlægges og udføres uafhængigt. Konklusionerne afspejler hverken de involverede ministeriers eller andre myndigheds holdninger, lige så lidt som de udgør DIIS’ officielle position. Du kan finde flere oplysninger om DIIS og vores Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier på www.diis.dk

DIIS · DANSK INSTITUT FOR INTERNATIONALE STUDIER
Østbanegade 117 | 2100 København Ø | www.diis.dk